

cultural integration of two technological phenomena: “Teaching to form knowledge” and “Teaching to think” – main-streams of modern education. One of the necessary conditions for the creation of educational and reflective environment is the promotion of innovative activities of the psychologist, which, being a socio-pedagogical phenomenon, is an important feature of his/her activities and characterises the complex relationships of the common culture, creative potential and professional orientation of a future psychologist.

Keywords: reflection, reflective paradigm, reflective environment, modernisation of education, training of specialists majoring in psychology.

Подано до редакції 17.10.2016

УДК: 371.72: 371.217

Олександр Васильович Сватенков,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
вул. Графська, 2, м. Ніжин, Україна

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ОЗДОРОВЛЕННЯ І ВІДПОЧИНКУ

Статтю присвячено аналізу досвіду використання форм організації дозвілля дітей в умовах дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Розглянуто основні анімаційні блоки режиму дня, особливості організації та проведення окремих форм роботи (квести, спортивні змагання, інтелектуальні ігри, тренінгові заняття, гурткова робота тощо), проаналізовано досвід анімаційної роботи в умовах дитячих закладів оздоровлення і відпочинку.

Ключові слова: дитячий заклад оздоровлення і відпочинку, організаційна форма, режим дня, дозвілля.

Сучасний дитячий заклад оздоровлення і відпочинку – це складна система, яка включає не лише педагогічний, психологічний, матеріально-технічний та кадровий елементи, але й елемент фінансовий: окупність діяльності закладу з точки зору витрат/прибутків. У таких умовах педагогічна та психологічна складові відходять на другий план. Причому часто причиною цього стають самі батьки дітей, які замість аналізу змісту роботи табору, професійних якостей педагогічного колективу, акцентують свою увагу на побутових речах. Окрім того, ще однією проблемою сучасного табору є бурхливий розвиток інтернету та гаджетів, які вже стали звичною формою дозвілля сучасних дітей будь-якого віку. Саме тому, на нашу думку, одним із найбільш оптимальних шляхів роботи дитячого закладу оздоровлення і відпочинку є побудова динамічної, різнопланової програми відпочинку, яка б включала широкий спектр організаційних форм різної спрямованості з опорою на вікові особливості дітей.

Відповідно, метою статті є представлення систематизованого досвіду використання організаційних форм у роботі дитячого закладу оздоровлення і відпочинку.

Зазначимо, що різним аспектам діяльності дитячого закладу оздоровлення та відпочинку присвячена низка праць вітчизняних вчених: О. Биковської, Р. Вайноли, О. Ванджури, В. Гаврішко, А. Капської, О. Карпенко, Є. Коваленко, М. Наказного, Д. Пенішкевич, Ж. Петрочко, О. Подшибякіної, С. Симоненко, В. Солової, Г. Чернишової, Н. Яковець та ін.

Відповідно до закону України «Про оздоровлен-

ня та відпочинок дітей» дитячий заклад оздоровлення та відпочинку – це постійно або тимчасово діючий, спеціально організований або пристосований заклад, призначений для оздоровлення, відпочинку, розвитку дітей, що має визначене місце розташування, матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та технології для надання послуг з оздоровлення та відпочинку дітей відповідно до державних соціальних стандартів надання послуг з оздоровлення та відпочинку [1]. Всі дитячі заклади поділяються на дві групи, а саме: заклади оздоровлення і заклади відпочинку дітей. До дитячих закладів оздоровлення належать:

– *дитячий заклад санаторного типу* – заклад, у якому діти перебувають цілодобово і де разом з оздоровчими надається комплекс медичних послуг, спрямованих на поліпшення стану їхнього здоров'я, запобігання захворюванням. З урахуванням природно-кліматичних умов, наявної лікувально-оздоровчої бази, кадрового забезпечення такі заклади можуть бути спеціалізованими;

– *дитячий центр* – заклад, що функціонує протягом року, в якому діти перебувають цілодобово. Він має відповідне кадрове забезпечення, спеціально відведену територію, матеріально-технічну базу, які відповідають санітарно-гігієнічним нормам для організації оздоровлення, відпочинку та навчання дітей;

– *позаміський заклад оздоровлення та відпочинку* – заклад, що функціонує протягом року, сезонно або під час канікул, у якому діти перебувають цілодобово. Він повинен мати спеціально відведену терито-

рію, що знаходиться в курортній або заміській зоні, матеріально-технічну базу, що відповідає санітарно-гігієнічним нормам, кадрове забезпечення для організації оздоровлення. Відповідний заклад також може належати до закладу відпочинку.

До дитячих закладів відпочинку належать:

– табір із денним перебуванням – табір, тимчасово утворений у навчальному закладі, закладі культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, в якому забезпечується належний догляд за дітьми, виховний процес, їх повноцінне дозвілля, розвиток творчих здібностей та інтересів і де діти перебувають протягом дня, але не менше 6 годин;

– дитячий заклад праці та відпочинку – заклад з денним або цілодобовим перебуванням, у якому поряд з відпочинком організовується трудова діяльність з метою формування у дітей трудових інтересів і навичок;

– наметове містечко – тимчасово діючий заклад з денним або цілодобовим перебуванням, облаштований на спеціально відведеній території, що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам та нормам, у якому здійснюється комплекс заходів, спрямованих на формування у дітей навичок безпечної життєдіяльності, самообслуговування, колективізму [1].

Окрім того, доречним буде навести класифікацію закладів дитячого оздоровлення і відпочинку, розроблену Я. Кашубою, яка доповнює наведену вище. Зокрема, вчений пропонує поділяти їх за функціональним призначенням – на оздоровчі та відпочинку; за сферою діяльності – на державні, регіональні, місцеві; за типами – на позаміські оздоровчі, санаторного типу, праці та відпочинку, відпочинку для старшокласників та учнівської молоді, з денним перебуванням, профільні, інші; за видами – на стаціонарні, пристосовані, наметові; за формами власності – на державні, комунальні, колективні, приватні, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав; за типом балансу, на якому знаходяться, – на самостійні, несамостійні; за місцезнаходженням – за межами населеного пункту, в межах населеного пункту; за режимом роботи – на цілодобові, з денним перебуванням (не менше 6 годин); за терміном роботи – на табори цілодобового функціонування, сезонного (протягом оздоровчого сезону), змінного (протягом зміни) [2, 11-12].

Далі розглянемо особливості змістовного наповнення програми роботи саме закладів відпочинку, адже діяльність закладів оздоровлення часто обумовлена медичними показаннями і, в першу чергу, зорієнтована на лікування дітей.

Одним з ефективних способів вирішення виховних завдань у дитячому закладі оздоровлення і відпочинку є колективна творча справа (КТС). Так, Л. Шелестова та Н. Чиренко характерними ознаками КТС вважають: організацію відкритих довірливих взаємин, виховання звички турбуватися про інших, п'ять «само-» (самоорганізація, самодіяльність, самовиховання, самоуправління, самоаналіз), високий рівень відповідальності кожного учасника, нові взає-

мини з іншими людьми, творчість та колективізм. А за характером провідної діяльності вчені визначають наступні види колективних творчих справ:

1. *КТС трудового характеру* – передбачають застосування трудової культури, розвиток морального ставлення до праці, збагачення знань дітей про довілля, формування навичок та вмінь працювати самостійно тощо. Можливі заходи: трудова атака, трудовий десант, трудова фабрика, «майстерня Саморобкіна», трудовий сюрприз.

2. *КТС пізнавального характеру* мають на меті формування потреби у пізнанні оточуючого середовища, розвиток таких якостей особистості, як прагнення до знань, цілеспрямованість, наполегливість, творча уява, спостережливість, допитливість, товариська турбота тощо. Можливі заходи: вечір-мандрівка, місто великих майстрів, прес-конференція, захист фантастичних проєктів, турнір-вікторина, клуб допитливих, усний журнал, естафета улюблених занять, турнір-знавців.

3. *КТС художньо-естетичного характеру* сприяють розвитку художньо-естетичних смаків кожної дитини, зміцнюють потяг до духовної культури, залучають до творчої діяльності та виховують чуйність, благородство душі. Можливі заходи: концерт «блискавка», ляльковий театр, конкурс пісень, конкурс живих картин, турнір знавців поезії, естафета «ромашка», кільцівка пісень.

4. *Спортивно-оздоровчі КТС* передбачають формування турботливого ставлення до власного здоров'я, привчання до здорового способу життя, розвиток фізичної культури. Можливі заходи: весела спартакіада, малі олімпійські ігри, бій невловимих, пошукові ігри на місцевості, сюїта туристських ігор.

5. *Суспільно-корисні (гуманістичні, соціально значущі) КТС* мають на меті формування ціннісного ставлення до свого народу, держави, сім'ї. Можливі заходи: День знань, День Конституції тощо.

6. *Організаторські КТС* передують будь-якій іншій справі, тому що без організаторської діяльності не можна провести жодну іншу. Можливі заходи: день народження колективу, жива газета, газетаблискавка, загальний збір, чергування творчих доручень [3, 13-15].

Ж. Петрович та О. Биковська виділяють масові, групові та індивідуальні форми роботи з дітьми в умовах табору.

До масових форм належать свята, урочистості, ярмарки, фестивалі, акції, форуми та інші заходи, в яких є задіяними всі учасники оздоровчо-виховного процесу закладу. Саме в них вдається створити неповторну емоційну атмосферу радості, співпереживання, азарту, єднання. Відмова від таких заходів обмежує можливість вибору дитиною того виду діяльності і тієї форми, які для неї найбільш прийнятні.

Важливого значення в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку набувають групові форми. Серед них: групові заняття, міні-лекції, відеозаняття, диспу-

ти тощо. Вони дозволяють учасникам закладу займатися обраною справою собі на радість і з максимальною користю для себе.

Особливого значення для дитячих оздоровчих закладів мають індивідуальні форми: консультації, бесіди тощо. Проте, вкрай важливим є баланс між всіма видами форм роботи [6, 163].

Г. Мільчевська, аналізуючи власний досвід роботи зі старшими підлітками в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку, говорить про використання індивідуальних та групових форм роботи. Індивідуальні форми роботи включали в себе інноваційну методику «Щоденник моїх досягнень: на шляху до самореалізації». До групових форм роботи дослідниця відносить тренінгові заняття, створення підлітками тематичних проєктів, рольові постановки, ток-шоу, аналіз відеофрагментів, створення соціальної реклами, арт-терапевтичне заняття, креативне оформлення загонового куточка [4, 151].

Окрім кількості учасників, організаційні форми та методи роботи у дитячих закладах оздоровлення і відпочинку також можуть поділятися за напрямками діяльності: пізнавально-розвивальні, художньо-естетичні, спортивні, трудові; складністю побудови: прості, складні, комплексні; домінуючим засобом виховного впливу: словесні, практичні, наочні.

Однією з важливих умов, що забезпечує успішне розв'язання завдань оздоровчо-виховної роботи в дитячих оздоровчих закладах, є правильна організація режиму дня, що передбачає раціональний поділ протягом доби видів діяльності дітей. У структурі дня виокремлюються три блоки: перша половина дня, друга та вечір. Відповідно до цих блоків основні види діяльності доцільно групувати таким чином: у першій половині дня проводити освітню й трудову діяльність; у другій – спортивну та пізнавальну діяльність; у вечірньому блоці – дозвіллево-розважальну діяльність та вільне спілкування з однолітками і наставниками [6, 166-167].

Погоджуючись із зазначеними авторами видами діяльності в межах кожного з блоків, розглянемо детальніше окремі форми роботи, які можуть використовуватись. Так, перша половина дня може бути насичена такою організаційною діяльністю, як заняття гуртків, студій, майстер-класи, спортивні заняття, купання тощо. Наприклад, для дітей віком від 7 до 12 років можна проводити різноманітні заняття, пов'язані з виробленням будь-чого власними руками – оригамі, квілінг, аплікації, листівки тощо. Для старших дітей зазначені види робіт загалом є менш цікавими.

У той же час захоплюючими для дітей віком 13 років і старше були настільні ігри профілактичного характеру, розроблені спеціалістами ВГЦ «Волонтер», зокрема: «Володар кілець», «Стоп насильству!», «Крок за кроком» та інші. За наявності у педагогічному колективі табору висококваліфікованого соціального педагога/працівника, ці ігри не лише змістовно наповнюють дозвілля дітей, а й вирішують завдання профілактики негативних явищ у дитячому та моло-

діжному середовищі.

Окремо слід виділити тренінгові заняття з дітьми всіх вікових груп. Аналізуючи власний досвід роботи, можемо стверджувати, що пріоритетною метою психологічних тренінгів в умовах дитячих закладів оздоровлення і відпочинку є формування тимчасового дитячого колективу. Саме тому найбільш доречним часом для їх проведення є організаційний період зміни. Програма таких тренінгів має бути заздалегідь розроблена та проводитись кваліфікованими і досвідченими психологами [5].

Зазначимо також, що більшість з описаних вище занять зазвичай проводяться у приміщенні, тому, за виключенням купання і спортивних годин, їх проведення не залежить від погодних умов, пори року тощо. Єдина умова – це наявність відповідних спеціалістів у педагогічному колективі табору та приміщень.

Тиха година, на жаль, сьогодні є непопулярним режимним моментом, і велика кількість таборів від неї відмовились взагалі. Проте, на нашу думку, її обов'язково треба включати у путівку дня дітей, адже це час, коли дитина може побути сама, приділити увагу власним справам, спілкуванню з друзями чи батьками по телефону, врешті-решт, відпочинку чи сну.

Друга половина дня – це час для проведення спортивних змагань та рухливих ігор на свіжому повітрі. З власного досвіду можемо сказати, що цікавими для дітей є так звані великі ігри: «Два прапори», «Дві держави», «Перевага», «Козаки-розбійники» тощо. Найменша кількість учасників, які одночасно грали в такі ігри, – 40, найбільша – більше трьохсот. Необхідними умовами її проведення є, по-перше, ігрове поле розміром не менше 1000 м² із наявними на ньому природними перешкодами – будівлями, деревами, кущами тощо; по-друге, спосіб маркування команд-суперників, найпростішим з яких є кольорова клейка стрічка. Ми не будемо вдаватися до описання правил цих ігор, а зазначимо лише, що головною їх метою є захоплення певного предмету (предметів) на полі суперника. Усе інше варіюється в залежності від гри.

Ще однією формою дозвілля дітей у другій половині дня є станційні ігри та квести. Станційні ігри – це загальновідома форма роботи у дитячому закладі оздоровлення та відпочинку, яка передбачає об'єднання дітей у команди (можливий варіант команди – загін) та рух кожної з них за заздалегідь розробленим маршрутом. Прикладом станційної гри є «стежина довіри», яка проводиться у перший день зміни і спрямована на ознайомлення дітей з територією табору.

Квести ми пропонуємо розділяти на два різновиди, а саме: дистанційні та комбіновані. Дистанційний квест передбачає рух команди за підказками, кожна з яких вказує на те, де захована наступна, а остання вказує на місце, де захований «скарб». Класичним прикладом є квест «У пошуках скарбів».

Комбінований квест передбачає включення у маршрут кожної команди рівної кількості точок із завданнями, які вони мають виконувати задля отриман-

ня наступної підказки. Таким чином, комбінується власне дистанційний квест і станційна гра. Комбінований квест має кілька переваг, зокрема: по-перше, вожатим не обов'язково бути постійно з командою, адже діти, переміщуючись територією табору, постійно перебувають у полі зору вожатих, які перебувають на точках із завданнями; по-друге, під час гри відбувається зміна діяльності – від пошукової до креативної. Окрім того, вожаті отримують можливість варіювати маршрут кожної з команд у залежності від успішності проходження дистанції.

Ще одним варіантом організації дозволя дітей у другій половині дня є проведення спортивних змагань. Ми не будемо зупинятись на описанні такої загальновідомої комплексної форми роботи як «Малі олімпійські ігри», а опишемо лише досвід проведення чемпіонатів з окремих видів спорту. На нашу думку, формування команд з числа дітей одного загону робить однозначним фаворитом будь-яких змагань найстарших. Саме тому нами було розроблено та успішно апробовано систему драфту, яка передбачає проведення попередніх оглядин усіх, хто бажає брати участь у змаганнях, з подальшим присвоєнням кожному «трансферної вартості» відповідно до рівня гри. З числа «найдорожчих» гравців призначаються капітани, які потім по чергово обирають собі гравців. Причому, слід наголосити, що кожній команді видається трансферний бюджет і, відповідно, сума «вартостей» гравців не повинна його перевищувати. Такий підхід дає можливість сформуванню приблизно рівні за силою команди і, відповідно, підвищити інтерес до змагань.

Ще однією інновацією для спортивних змагань у таборі ми вважаємо запровадження олімпійської системи з вибуванням після двох поразок (англ. Double Elimination), яка дозволяє уникнути ситуації, коли два сильні гравці, наприклад, у шашки, зустрічаються в першому колі змагань, і один з них вибуває.

Іншим варіантом організації дозволя дітей у другій половині дня є інтелектуальні ігри: «Що? Де? Коли?», «Брейн-Ринг» та «Брейн-Ринг без правил». Відмінною рисою цих форм роботи є те, що вони не потребують значної підготовки і можуть проводитись у приміщенні. Саме тому зазначені ігри можна використовувати у випадку поганих погодних умов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», станом на 01.08.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/375-17/page>.
2. Кашуба Я. М. Формування системи дитячого оздоровлення і туризму: автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, спеціальність: 08.09.01 / Я. М. Кашуба. – Львів, 2006. – 27 с.
3. Класному керівнику: колективні творчі справи / упор. Л. Шелестова, Н. Чиренко. – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.

Також на випадок дощу в арсеналі аніматорів дитячого табору має бути квест-гра у приміщенні за зразком загальновідомого телешоу «Форт Баярд». Ця гра буде тим цікавішою і динамічнішою, чим більш креативними будуть завдання, адже для цього можна використовувати і кімнати дітей, і велику кількість меблів, і сходи тощо.

В організації вечірнього блоку високу ефективність показав триденний цикл його організації, який передбачає по чергову зміну форм роботи або заходів імпровізаційного характеру, які взагалі не потребують підготовки загонів (наприклад, «Конкурс акторської майстерності», «Два кораблі», «Хрестики-нолики», «Конкурс талантів» тощо); форм роботи з мінімальною підготовкою загонів, підготовка до яких вимагає розробку і створення лише окремих елементів (костюми, презентація тощо) (наприклад, «Весела сімейка», «Fashion-шоу», «Піжама-party» тощо) та творчих заходів, у яких задіяно цілі загони і які передбачають постановку номерів художньої самодіяльності (наприклад, «Кліп-арт», «Наволокітня подорож», «Лист додому» тощо). Окрім того, зазначимо, що протягом усіх трьох днів у путівці дня має бути передбачений час для репетицій таких номерів.

Узагальнюючи усе вищесказане, можемо зробити висновок про те, що основним критерієм для планування табірної зміни є варіативність форм організації дозволя дітей. Такий підхід дасть можливість створити ситуацію успіху для кожної дитини, дозволить їй реалізувати свої здібності і таланти.

Критерієм вибору форм дозвіллевої діяльності, у першу чергу, є бажання педагогічного колективу зробити відпочинок дітей цікавим та змістовним. Окрім того, вважаємо, що усі інші критерії вибору форм роботи у дитячому закладі оздоровлення і відпочинку можна розділити на дві групи, а саме: об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних ми відносимо погодні та кліматичні умови, територію табору, кількість дітей. До суб'єктивних – матеріально-технічне забезпечення (наявність звукопідсилюючої апаратури, канцприладдя, спортивного інвентаря тощо) та склад педагогічного колективу.

4. Мільчевська Г. С. Форми і методи роботи зі старшими підлітками в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку / Г. С. Мільчевська // «Молодий вчений». – № 1 (03), січень, 2014 р. – С. 150-154.

5. Симоненко С. Н. Актуальные проблемы рекреационной психологии детства / С. Н. Симоненко, Э. Б. Лебединский // Наука і освіта. Спецвипуск: «Актуальні проблеми рекреаційної психології дитинства». – Одеса, 2011. – №11. – С. 6-7

6. Соціальна педагогіка. [5-те вид. перероб. та доп. Підручник.] / За ред. Капської А. Й. – К.: Центр учбової літератури, 2011 – 488 с.

REFERENCES

1. *Zakon Ukrainy «Pro ozdorovlennia ta vidpochynok ditei» [Law of Ukraine "On rehabilitation and recreation of children"]*. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/375-17/page> [in Ukrainian].
2. Kashuba, Ya. M. (2006). *Formuvannia systemy dytiachoho ozdorovlennia i turyzmu [Formation of children's health and tourism]*. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].
3. Shelestova, L., Chyrenko, N. (Ed.). (2010). *Klasnomu kerivnyku: kolektyvni tvorchii spravy [The class teacher: the collective creative business]*. Kyiv: Shkilnyi svit [in Ukrainian].
4. Milchevska, H. S. (2014). *Formy i metody roboty zi starshymy pidlitkami v dytiachomu zakladi ozdorovlennia ta vidpochynku [Forms and methods of work with older adolescents in a children's institution of rehabilitation and recreation]*. *Molodyi vchenyi – The young scientist*, 1 (03), 150-154 [in Ukrainian].
5. Simonenko, S. N., Lebedinskiy, E. B. (2011). *Aktualnye problemy rekreatsionnoy psikhologii detstva [Topical issues of recreational psychology of childhood]*. *Nauka i osvita. Spetsvipusk: «Aktualni problemy rekreatsionoi psikhologii dytynstva» – Science and education. Special issue "Topical issues of recreational psychology of childhood"*, 11, 6-7. Odesa [in Russian].
6. Kapska, A. Y. (Ed.). (2011). *Sotsialna pedahohika [Social pedagogy]*. 5th ed. rev. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

Александр Васильевич Сватенков,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы, Нежинский государственный университет имени Николая Гоголя, ул. Графская, 2, г. Нежин, Украина

СИСТЕМА ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ФОРМ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ В УСЛОВИЯХ УЧРЕЖДЕНИЯ ОЗДОРОВЛЕНИЯ И ОТДЫХА

Согласно закону Украины «Про оздоровление и отдых детей», детские учреждения оздоровления и отдыха – это постоянно или временно действующие, специально организованные или приспособленные заведения, предназначенные для оздоровления, отдыха, развития детей, которые имеют определенное место расположения, материально-техническую базу, кадровое обеспечение и технологии для оказания услуг по оздоровлению и отдыху детей согласно государственным стандартам. Одним из самых эффективных способов решения образовательных и воспитательных проблем в учреждениях оздоровления и отдыха является коллективное творческое дело (КТД). Кроме того, важную роль также играет организация правильного режима дня детей, которая включает три основных блока, а именно: утренний, дневной и вечерний. Каждый блок направлен на выполнение определенных целей, что, соответственно, определяет содержание анимационной работы в каждом из них: утренний включает образовательные занятия, дневной – спортивные мероприятия, вечерний – творческие и импровизационные формы работы. Главным критерием планирования смены является разнообразие и постоянное изменение видов активности детей, направленных на создание ситуации успеха для каждого ребенка, исходя из способностей и интересов. Критерием выбора форм досуговой деятельности в первую очередь выступает желание педагогического коллектива сделать отдых детей интересным и содержательным. Кроме того, все другие критерии выбора форм работы в детском оздоровительном центре можно разделить на две группы, а именно: объективные и субъективные. К объективным мы относим погодные и климатические условия, территорию лагеря, количество детей. К субъективным – материально-техническое обеспечение (наличие звукоусиливающей аппаратуры, канцелярских принадлежностей, спортивного инвентаря и т.д.) и состав педагогического коллектива.

Ключевые слова: детское учреждение оздоровления и отдыха, организационная форма, режим дня, досуг.

Oleksandr Svatentkov,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor, Department of Social Pedagogy and Social Work, Nizhyn Gogol State University, 2, Hrafska Str., Nizhyn, Ukraine

ORGANISATIONAL FORMS OF WORK WITH CHILDREN AT RECREATIONAL INSTITUTIONS

According to the Law of Ukraine "On recreation and rest of children", children's recreational institution is permanently or temporarily operating facility, specially arranged or adapted, designed for rehabilitation, recreation, child development, that has defined the location, physical infrastructure, human resource software and technology for the provision of rehabilitation and recreation for children up to social service standards of health and recreation. All children's institutions are divided into two groups: healthcare institutions and recreational establishments for children. The effective way to solve teaching and educational problems at recreational institutions is creative team work. One of the important terms ensuring the successful solution of them is the proper organisation of the daily regime, which provides a rational division of activities during a day for children. The structure of the day includes three parts: morning, after-

noon and evening activities. According to these blocks, main activities are grouped as follows: educational activities are carried out in the morning; sports – in the afternoon; and the evening block involves entertainment: creative activities and communication with peers and mentors. The main criterion for planning the camp session is the variability and changes of recreation activities forms for children. This approach will create a situation of success for each child, according to his/her abilities and talents. The criteria of choice of the forms of work with children at recreational institutions can be divided into objective and subjective ones. The objective ones involve weather and climate conditions, camp territory, number of children. The subjective ones are maintenance supplies (equipment, office materials, sports facilities) and pedagogical staff.

Keywords: children's recreational institution, organisational form, day regime, leisure time.

Подано до редакції 17.10.2016

Рецензент: д. пед. н., проф. М. М. Марусинець

УДК: 378:81'23:81'255:[811.161.2+811.111]

Леонід Миколайович Черноватий,
доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики перекладу англійської мови,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
пл. Свободи, 4, м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття містить опис оригінального експериментального дослідження, результати якого доводять потенційну можливість ефективного формування валеологічної культури в процесі навчання іноземної мови в середній школі. Описано зміст загальних шляхів до досягнення згаданої мети на основі імпліцитного підходу, що ґрунтується на мимовільному запам'ятовуванні. Обґрунтовано вибір матеріалом дослідження фразеологічних одиниць прислівного типу, відібрано більше 300 таких одиниць та обґрунтовано вибір перекладу для реалізації їх навчання. Наведено результати експерименту, які засвідчили стимулювання творчості та розумової активності випробуваних, а також формування їх позитивного відношення.

Ключові слова: експериментальне дослідження, формування валеологічної культури, навчання іноземної мови, середня школа, англійська фразеологія, мимовільне запам'ятовування, переклад, творчість, розумова активність, позитивне відношення, активність.

Як відомо, формування особистісної культури є одним із пріоритетів навчання на будь-якому рівні, включаючи й середню школу. Культура особистості зазвичай визначається як система знань, навичок, умінь і переконань, сукупність яких допомагає формуванню механізмів застосування соціальної інформації, засвоєної індивідом [5, с. 23]. Важливим компонентом особистісної культури є її валеологічний компонент, тобто культура здоров'я, що ґрунтується на відповідних знаннях та духовно-ціннісних орієнтаціях, які забезпечують постійний розвиток індивіда шляхом самовдосконалення, формування належного ставлення до власного життя і здоров'я, а також самопізнання [1, с. 22].

Аналіз відповідних праць (див., напр., [1; 3; 4; 5; 6]) свідчить, що досі спроби запровадити елементи, призначені для формування валеологічної культури в навчальних закладах (як правило, вищих), здійснювалися переважно в змісті дисциплін, які є більш-менш очевидними з цієї точки зору, наприклад, «Основи медичних знань», «Соціологія», «Педагогіка», «Інформаційні технології»

(див., приміром, [1]). З іншого боку, потенціал менш очевидних навчальних предметів, зокрема, іноземної мови, яка є обов'язковою на всіх рівнях навчання, видається недостатньо дослідженим, включаючи й рівень середньої школи. Виходячи з викладеного вище, вивчення шляхів формування валеологічної культури в процесі навчання іноземної мови в середній школі видається *актуальним*. Відповідно *метою дослідження* було визначення згаданих шляхів, а до *завдань* входило встановлення загальних підходів до досягнення мети, відбір матеріалу дослідження, його аналіз з точки зору виділення структурних одиниць навчання, розробка змісту завдань та навчальних дій для досягнення поставлених цілей, а також їх попередня експериментальна перевірка. Послідовне виконання згаданих завдань і визначило зміст подальшого викладу.

Найвні дослідження (див., напр., [1; 3; 4; 5; 6]) шляхів формування валеологічної культури переважно ґрунтуються на експліцитному пред'явленні певних знань й очікуваному їх засвоєнні індивідами за рахунок виконання конкретних дій в тих чи інших